

בראשית פרק מב: הירידה הראשונה של האחים למצרים

מבוא

לאחר פרידה של יותר מעשרים שנה, נפגשים יוסף ואחיו, כאשר האחים מגיעים לשבור שבר במצרים מפני הרעב בכנען. כעת יוסף הוא השליט על ארץ מצרים והם אינם מזהים אותו. יוסף בוחר להתנכר לאחיו ולנסות אותם, והאחים מבינים שיד ה' בדבר בשל חטאם כלפי אחיהם. במוקד הלימוד יעמוד יחסם של יוסף ואחיו למכירה בפרספקטיבה של שנים.

שאלה מכוונת למידה

- מדוע התנכר יוסף אל אחיו ונהג בהם קשות?
- כיצד התייחסו עתה האחים אל המכירה?

המפגש

בראשית מב

- וַיֵּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לָמָּה תִּתְּרָאוּ:
- וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֵשׁ שָׁבֵר בְּמִצְרַיִם רְדוּ שָׁמָּה וְשָׁבְרוּ לָנוּ מִשָּׂם וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת:
- וַיֵּרְדוּ אָחִי יוֹסֵף עֲשָׂרָה לְשָׁבֵר בָּר מִמִּצְרַיִם:
- וְאֵת בְּנֵימִין אָחִי יוֹסֵף לֹא שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת אָחִיו כִּי אָמַר פֶּן יִקְרָאנוּ אֲסוֹן:
- וַיָּבֵאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשָׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי הָיָה הָרָעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:
- וַיִּוֹסֵף הוּא הַשְּׁלֵיט עַל הָאֶרֶץ הוּא הַמְשַׁבֵּיר לְכָל עַם הָאֶרֶץ וַיָּבֵאוּ אָחִי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ אַפְּסִים אָרְצָה:

הכינויים של בני יעקב

בני יעקב מכונים בפסוקים אלה בכינויים שונים: בניו (של יעקב), בני ישראל, ואחי יוסף (פעמים).

רש"י בראשית מב, ג

וירדו אחי יוסף - לא כתב "בני יעקב", מלמד שהיו מתחרטים במכירתו ונתנו לבם להתנהג עמו באחוה ולפדותו בכל ממון שיפסקו עליהם.

1. לפי רש"י, מדוע מכונים עשרת בני יעקב בפסוק ג (ובפסוק ו) בכינוי "אחי יוסף" ולא "בני יעקב"?

כניסת בני יעקב למצרים

עשרת בני יעקב יורדים מצרימה לשבור שבר יחד עם תושבים רבים נוספים:

בראשית מב, ה

וַיָּבֵאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְשָׁבֵר בְּתוֹךְ הַבָּאִים כִּי הָיָה הָרָעַב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

רש"י

בתוך הבאים - מטמינים עצמם שלא יכירו, לפי שצוים אביהם שלא יתראו כלם בפתח אחד אלא שיכנס כל אחד בפתחו, כדי שלא תשלוט בהם עין הרע, שכולם נאים וכולם גיבורים.

2. לפי רש"י, כיצד נכנסו בני יעקב למצרים? על מה מבסס רש"י את פירושו? ומדוע הם נכנסו כך?

יוסף מזהה את האחים אך הם אינם מזהים אותו

בראשית מב	
(ז) וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת אָחָיו וַיִּכְרַם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קָשׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאֵין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לְשֹׁבְרֵי אֶכָּל:	
(ח) וַיִּכְרַם יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ:	
רש"י	רמב"ן
ויכר יוסף וגוי' - לפי שהניחם חתומי זקן. והם לא הכירוהו - שיצא מאצלם בלא חתימת זקן, ועכשיו בא בחתימת זקן.	והם לא הכירוהו - ...היה מכירם, מדעתו שיבאו שם, והם לא הכירוהו, שלא נתנו לבם שיהיה העבד אשר מכרו לישמעאלים הוא השליט על הארץ.

3. כתוב הסבר אחד, מדוע אין אחי יוסף מזהים את יוסף, ואילו הוא מזהה אותם?

יחסו של יוסף אל אחיו - "ויתנכר אליהם"

בראשית מב	
(ז) וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת אָחָיו וַיִּכְרַם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קָשׁוֹת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מֵאֵין בָּאתֶם וַיֹּאמְרוּ מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לְשֹׁבְרֵי אֶכָּל:	
(ח) וַיִּכְרַם יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ:	
(ט) וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֻמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם מִרְגְּלִים אַתֶּם לָרְאוֹת אֶת עֲרֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם:	
(י) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לֹא אֲדַנִּי וְעַבְדִּיךָ בָּאוּ לְשֹׁבְרֵי אֶכָּל:	
(יא) כָּלֵנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד נָחֲנוּ כְּנִים אֲנַחְנוּ לֹא הָיוּ עַבְדֵיךָ מִרְגְּלִים:	
(יב) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לֹא כִי עֲרֹת הָאָרֶץ בָּאתֶם לָרְאוֹת:	
(יג) וַיֹּאמְרוּ שְׁנַיִם עֶשֶׂר עַבְדֵיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאָרֶץ כְּנַעַן וְהִנֵּה הַקָּטָן אֶת אֲבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינָנוּ:	
(יד) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף הוּא אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֲלֵכֶם לֵאמֹר מִרְגְּלִים אַתֶּם:	

רש"י בראשית מב, ז
ויתנכר אליהם - נעשה להם כנכרי בדברים, לדבר קשות.

4. עיין בפסוק ז, ובדברי רש"י, וענה:

א. לפי רש"י, מה פירוש הפועל "ויתנכר"?

ב. לפי רש"י, כיצד בא לידי ביטוי מעשי, שיוסף התנכר לאחיו? ועל מה מבסס רש"י את פירושו? (2 ביסוסים)

ג. לפי פסוקים ז-כ, מלבד הביטוי המעשי שרש"י פירש בפסוק ז, באיזה עוד אופנים בא לידי ביטוי יחסו הקשה של יוסף לאחיו? (שלושה דברים)

עלילת הריגול

תלמידי 3 יח"ל צריכים לדעת את שאלת הרמב"ן ואת התשובה של רש"י.

תלמידי 5 יח"ל צריכים לדעת גם את אחת התשובות של הרמב"ן.

רמב"ן בראשית מב, ט

ויאמר אליהם מרגלים אתם - העלילה הזאת (האשמת הריגול) יצטרך להיות בה טעם או אמתלא (אחיזה במציאות), כי מה עשו להיות אומר להם ככה, וכל הארץ באו אליו, והם בתוך הבאים, כמו שאמרו (פס' ה): "לשבור בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען"?

רש"י בראשית מב, יב

כי ערות הארץ - שהרי נכנסתם בעשר שערי העיר, ולמה לא נכנסתם בשער אחד.

○ רמב"ן בראשית מב, ט

ואולי ראה אותם אנשי תואר ונכבדים, לבושי מכלול (מלבושי פאר) כולם, ואמר להם אין דרך אנשים נכבדים כמוכם לבוא לשבור אוכל, כי עבדים רבים לכם. ויתכן שהיו בתחילת הבאים מארץ כנען, והוא טעם "ויבאו בני ישראל לשבור בתוך הבאים כי היה הרעב בארץ כנען", כי עתה באו משם הראשונים. ויאמר להם יוסף מרגלים אתם, כי מארץ כנען לא בא אלי אדם לשבור אוכל, וזה טעם "מאין באתם?", שאמר להם בתחילה.

5. עיין בפסוקים ז-ט, ובדברי הרמב"ן ורש"י, וענה:

א. מה מקשה הרמב"ן על עלילת הריגול?

ב. כיצד רש"י עונה על השאלה שהרמב"ן העלה?

○ ג. כיצד הרמב"ן עונה על השאלה שהוא בעצמו העלה? כתוב תשובה אחת של הרמב"ן.

גזירת יוסף

בראשית מב

(טו) בָּזָאת תִּבְחַנּוּ חַי פְּרַעָה אִם תִּצְאוּ מִזֶּה כִּי אִם בָּבוֹא אַחֲיֵיכֶם הַקָּטָן הַזֶּה :

(טז) שְׁלַחוּ מִכֶּם אֶחָד וַיִּקַּח אֶת אַחֲיֵיכֶם וְאֶתֶם הָאֲסָרוּ וַיִּבְחַנּוּ דְבָרֵיכֶם הַאֲמַת אֶתְכֶם וְאִם לֹא חַי פְּרַעָה כִּי מְרַגְלִים אַתֶּם :

(יז) וַיֹּאסֹף אֶתֶם אֶל מִשְׁמֶר שְׁלֹשֶׁת יָמִים :

(יח) וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יוֹסֵף בְּיָוֶם הַשְּׁלִישִׁי זֹאת עָשׂוּ וַחֲיֹו אֶת הָאֲלֵהִים אֲנִי יָרָא :

(יט) אִם כִּנִּים אַתֶּם אַחֲיֵיכֶם אֶחָד יֹאסֵר בְּבֵית מִשְׁמֶרְכֶם וְאֶתֶם לְכוּ הִבִּיאוּ שָׂבָר רַעְבוֹן בְּתֵיכֶם :

(כ) וְאֶת אַחֲיֵיכֶם הַקָּטָן תִּבְיִאוּ אֵלַי וַיֹּאמְרוּ דְבָרֵיכֶם וְלֹא תִמּוּתוּ וַיַּעֲשׂוּ כֵן :

6. עיין בפסוקים טו-כ, וענה:

א. מה הייתה הגזרה של יוסף בתחילה?

ב. מה הייתה גזרתו לאחר שלושת ימי המאסר?

ג. כיצד הוא מסביר לאחיו את השינוי בגזרתו?

מדוע התנכר יוסף לאחיו?

מרגע שיוסף נפגש עם אחיו הוא מתנכר אליהם ונוהג בהם ביד קשה. היד הקשה כוללת סדרה של פעולות, האשמה שהם מרגלים, מאסר של שמעון והדרישה שישובו לארץ מצרים עם בנימין, כשהם שבים למצרים עם בנימין יוסף מעליל עליהם את גניבת הגביע שכביכול בנימין גנב, והוא דורש להפוך את בנימין לעבדו. התנהגותו זו של יוסף מעוררת שאלה מרכזית קשה וחריפה **מדוע יוסף מתנכר לאחיו, מדוע יוסף נוהג ביד כה קשה נגד אחיו?** הפרשנים ניסו לתת הסבר להתנהגותו של יוסף כלפי אחיו. אנו נלמד שתי גישות בסיסיות - הרמב"ן ובעל "עקדת יצחק"¹.

בראשית מב

- (ו) וַיֹּסֵף הוּא הַשְּׁלִיט עַל הָאָרֶץ הוּא הַמְשֻׁבֵּר לְכָל עַם הָאָרֶץ וַיָּבֵאוּ אֶחָי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲוּ לוֹ אַפַּיִם אָרְצָה :
- (ז) וַיֵּרָא יוֹסֵף אֶת אָחָיו וַיִּכְרַם וַיִּתְנַכֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קְשׁוֹת...
(ח) וַיִּכַּר יוֹסֵף אֶת אָחָיו וְהֵם לֹא הִכְרָהוּ :
(ט) וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת הַחֲלֹמוֹת אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מְרַגְלִים אַתֶּם...

רמב"ן	בעל "עקדת יצחק"
<p>כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחוים לו, זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בפתרוןם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה מן החלום הראשון, 'והנה אנחנו מאלמים אלומים', כי "אנחנו" ירמוז לכל אחיו - אחד עשר. ופעם שנית ישתחוו לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני. וכיון שלא ראה בנימין עמהם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחילה... אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת.</p> <p>(רמב"ן בראשית מב, ט)</p>	<p>ותמהני ממה שכתב הרמב"ן ז"ל שעשה כדי שיתקיימו חלומותיו, כי מה תועלת לו שיתקיימו? ואף כי תהיה תועלת לו, לא היה לו לחטוא כנגד אביו? והחלומות - הנותן חלומות יגיש פתרונם?... הנה עם כל הנסיון שעשה יוסף לאחיו בעלילת המרגלים, עוד נשאר ספק בלבו, האם הייתה להם אהבה עם בנימין או אם היו עדיין שונאים את בני רחל אמו, ולכן רצה להביא את בנימין בפרט בניסיון הגביע לראות, אם ישתדלו להצילו... נראה שכוונת יוסף הייתה לבדוק אותם, אם היו עדיין בשנאתם אותו, או אם נחמו ממעשיהם, והוא לא רצה שתתכן לו זה (שיוכל להוכיח אם הם בעלי תשובה אמיתיים) אם לא בשייבחנם על דבר אחיו בן אמו, לראות מה יעשו כשיראו אותו בצער או בסכנה, ולזה מיד חשב עלילת הגביע, אלא שלא היה שם בנימין, והוצרך להתעולל עלילות ולגלגל ביאתם לשם.</p> <p>(עקדת יצחק, פרשת מקץ, שער שלושים)</p>

7. עיין בשני הפירושים - רמב"ן ובעל "עקדת יצחק", וענה:

- מה הם שני ההסברים העיקריים שמציעים הרמב"ן ובעל עקדת יצחק מדוע יוסף התנכר לאחיו?
- מה הביסוס בכתוב לפירוש של הרמב"ן?
- מה הן שלוש הקושיות שמעלה בעל "עקדת יצחק" נגד הסברו של הרמב"ן?

¹ רבי יצחק עראמה (1420 - 1494), מחכמי ספרד בדור הגירוש. חיבר את הספר 'עקדת יצחק', המכיל את דרשותיו על התורה, שבאו כמענה לצורך השעה - באותה תקופה הוכרחו יהודי ספרד לבקר בכנסיות ולהקשיב לדרשות הכמרים שהיו מדברים בסגנון פילוסופי מרשים. בעקבות זאת ראה רבי יצחק עראמה צורך לסדר ולהרצות את דרשותיו לפי הסגנון הפילוסופי.

המשך שיטת הרמב"ן - למה יוסף התנכר לאחיו?

בנוסף לשאלה המרכזית מדוע יוסף מתנכר לאחיו ופועל ביד קשה כלפיהם, ניתן לשאול שאלות נקודתיות על מהלך כזה או אחר של יוסף. נראה כיצד הרמב"ן לשיטתו מעלה שאלות נוספות וכיצד הוא עונה עליהן:

8. עיין בשלושת הקטעים הבאים של הרמב"ן, והשלם בטבלה בלשונך את השאלה ו/או התשובה שמעלה הרמב"ן בכל אחד משלושת הקטעים:

רמב"ן בראשית מד, ט	בלשונך: שאלות הרמב"ן ותשובתי
<p>כי יאמר הכתוב כי בראות יוסף את אחיו משתחווים לו, זכר כל החלומות אשר חלם להם וידע שלא נתקיים אחד מהם בפעם הזאת, כי יודע בפתרוןם כי כל אחיו ישתחוו לו בתחילה מן החלום הראשון, והנה אנחנו מאלמים אלומים, כי "אנחנו" ירמוז לכל אחיו אחד עשר. ופעם שנית ישתחוו לו השמש והירח ואחד עשר כוכבים מן החלום השני, וכיון שלא ראה בנימן עמם חשב זאת התחבולה שיעליל עליהם כדי שיביאו גם בנימין אחיו אליו לקיים החלום הראשון תחילה. ועל כן לא רצה להגיד להם 'אני יוסף אחיכם', ולאמר 'מהרו ועלו אל אבי וישלח העגלות' כאשר עשה עמם בפעם השניה, כי היה אביו בא מיד בלא ספק. ואחרי שנתקיים החלום הראשון הגיד להם לקיים החלום השני. ולולי כן היה יוסף חוטא חטא גדול לצער את אביו ולהעמידו ימים רבים בשכול ואבל על שמעון ועליו. ואף אם היה רצונו לצער את אחיו קצת איך לא יחמול על שיבת אביו? אבל את הכל עשה יפה בעתו לקיים החלומות כי ידע שיתקיימו באמת.</p>	<p><u>השאלה:</u> אם ההתנכרות של יוסף הייתה כדי להגשים את חלומותיו - שאחיו השתחוו לו? הרי הם כבר השתחוו לו במפגש הראשון "וישתחוּ לו אֶפְסִים אַרְצָה", מדוע היה לו צורך להמשיך ולהתנכר ולדרוש שיביאו את בנימין?</p> <p><u>התשובה:</u></p>
<p>גם העניין השני שעשה להם בגביע לא שתהיה כוונתו לצערם, אבל חשד אולי יש להם שנאה בבנימין שיקנאו אותו באהבת אביהם כקנאתם בו, או שמא הרגיש בנימין שהיה ידם ביוסף ונולדה ביניהם קטטה ושנאה, ועל כן לא רצה שילך עמם בנימן אולי ישלחו בו ידם עד בדקו אותם באהבתו.</p>	<p><u>השאלה:</u></p> <p><u>התשובה:</u> יוסף לא רצה לשלוח את בנימין בחזרה עם אחיו כי הוא חשש שהם יפגעו בבנימין, בגלל הקנאה שלהם בו, על שאביהם אוהב אותו יותר משאר האחים.</p>
<p>וכן אני אומר שכל העניינים האלה היו ביוסף מתכמתו בפתרון החלומות, כי יש לתמוה, אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים והיה פקיד ונגיד בבית שר גדול במצרים, איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו? כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים. ואילו היה מהלך שנה היה ראוי להודיעו לכבוד אביו, ויקר פדיון נפשו ויפדנו ברוב ממון?</p> <p>אבל היה רואה כי השתחויית אחיו לו וגם אביו וכל זרעו אתו, אי אפשר להיות בארצם, והיה מקווה להיותו שם במצרים בראותו הצלחתו הגדולה שם, וכל שכן אחרי ששמע חלום פרעה שנתברר לו כי יבאו כלם שמה ויתקיימו כל חלומותיו.</p>	<p><u>השאלה:</u></p> <p><u>התשובה:</u></p>

תגובת אחי יוסף ליחס של יוסף אליהם

בראשית מב

- (כא) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲבָל אֲשַׁמִּים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמַעְנוּ עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת :
- (כב) וַיַּעַן רְאוּבֵן אֶתֶם לֵאמֹר הֲלוֹא אֲמַרְתִּי אֵלֵיכֶם לֵאמֹר אֵל תִּחְטְאוּ בְיָלֶד וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְגַם דָּמוֹ הֵנָּה נִדְרָשׁ :
- (כג) וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי שָׁמַע יוֹסֵף כִּי הִמְלִיץ בֵּינְתֶם :
- (כד) וַיִּסַּב מֵעֲלִיהֶם וַיִּבְדֵּךְ וַיִּשָּׁב אֲלֵהֶם וַיַּדְבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת שְׁמֵעוֹן וַיֹּאסֶר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם :
- (כה) וַיֵּצֵא יוֹסֵף וַיְמַלְאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וּלְהַשִּׁיב כְּסָפֵיהֶם אִישׁ אֶל שֻׁקּוֹ וְלָתֵת לָהֶם צֶדֶה לְדַרְךָ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן :

רד"ק, בראשית מב, כא

למדנו בסיפור הזה, כי כשתבוא צרה לאדם, ראוי לו לפשפש במעשיו ולבדוק מה היה המעשה הרע שעשה, ושיתחרט עליו ויתוודה לפני האל ויבקש ממנו כפרה.

9. עיין בפסוקים כ-כה, וענה:

- א. לפי הפשט, מה הביא את האחים להתוודות דווקא עתה על מכירת יוסף? בסס את תשובתך על הכתוב.
- ב. עיין בדברי הרד"ק, מהו הלקח שנוכל אנו ללמוד, מההתוודות של האחים בשלב הזה של הסיפור?

ספורנו בראשית מב, כא

וְהֵינּוּ אֲכָזְרִים נֶגְדַת אָחִינוּ, אֵף עַל פִּי שֶׁחֲשַׁבְנוּהוּ לְרוֹדֵף - הֲיָה לָנוּ לְרַחֵם 'בְּהִתְחַנְּנוּ'. וְכַנְּגַד מִדַּת אֲכָזְרֵינוּ, זֶה הָאִישׁ מִתְאַכְזֵר נֶגְדָנוּ.

10. עיין בדברי הספורנו, וענה:

- א. על מה מתוודים ומצטערים אחי יוסף?
- ב. מהי "המידה כנגד מידה" שהאחים מזהים במה שעובר עליהם?

נחמה ליבוביץ, עיונים בספר בראשית, עמ' 331

מדוע זה רק אחרי שלושה ימים במשמר, רק אחרי שהוצאו מתוכו... מדוע התעורר רק עתה רגש האשמה בלבם, ומדוע לא נזכרו במכירת אחיהם במשך שלושת ימי המאסר הארוכים, בשבתם שם בפחד, שלא ישובו הביתה?... ונראית לנו תשובת בעל 'עקדת יצחק', שרק עתה בשוותם לנגד עיניהם ששוב יבואו אל אביהם ואחד מהם נעדר, בזכרם ששוב יצאו עשרה ויחזרו תשעה (כי שמעון נאסר), ויהיה עליהם לעמוד בפני אביהם הזקן ולתת תשובה והסבר להעדר האחד - עכשיו עלתה אסוציאציה של: "אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ" לנגד עיניהם, וראו את החטא ואת עונשו - מידה כנגד מידה: "עַל כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת".

11. מדוע רק אחרי שיוסף משחרר אותם מהמאסר בו הם היו שלושה ימים האחים נזכרים בסיפור מכירת יוסף, מתחרטים ומתוודים, הרי עכשיו יוסף יחסית הקל עליהם ומאפשר לכולם לחזור לביתם, חוץ מאחד - משמעון? לכאורה הם היו אמורים לעשות את חשבון הנפש והחרטה כשנחתה עליהם הצורה היותר גדולה, אחרי הגזירה הראשונה של יוסף? כיצד עונה על שאלה זו נחמה ליבוביץ?

○ **רמב"ן בראשית מב, כא**

אשר ראינו צרת נפשו בהתחננו אלינו - חשבו להם האכזריות לעונש גדול יותר מן המכירה, כי היה אחיהם בשרם מתחנן ומתנפל לפנייהם ולא ירחמו, והכתוב לא סיפר זה שם (בסיפור מעשה המכירה בפרק ל"ז)?
או מפני שהדבר ידוע בטבע כי יתחנן אדם לאחיו בבואו לידם להרע לו וישביעם בחיי אביהם ויעשה כל אשר יוכל להציל נפשו ממות.
או שירצה הכתוב לקצר בסורחנם.
או מדרך הכתובים שמקצרים במקום אחד ומאריכים בו במקום אחר.

12. עיין בפסוקים כא-כה ובדברי הרמב"ן, וענה :

א. איזה פרט נוסף כאן בתיאור המכירה, שלא הופיע בפרק ל"ז?

ב. מה הקושי אותו מיישב הרמב"ן?

ג. מהם שלושת התירוצים שנותן הרמב"ן לקושי זה? ואילו **כללים פרשניים** ניתן ללמוד מתירוצים אלו?

☒ **מאסרו של שמעון**

בראשית מב, כד

וַיִּסַּב מַעֲלֵיהֶם וַיִּבְדֹּךְ וַיִּשָּׁב אֲלֵהֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת שְׁמֵעוֹן וַיֹּאסֶר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם :

☒ **רש"י בראשית מב כד**

את שמעון - הוא השליכו לבור, הוא שאמר ללוי "הנה בעל החלומות הלזה בא" (בראשית לו יט).
דבר אחר : נתכוין יוסף להפרידו מלוי שמא יתייעצו שניהם להרוג אותו.
ויאסור אותו לעיניהם - לא אסרו אלא לעיניהם, וכיון שיצאו הוציאו והאכילו והשקהו.

13. עיין בפסוק כד ובדברי רש"י וענה :

א. מדוע בחר יוסף לאסור דווקא את שמעון? (שני הסברים)

ב. איך מפרש רש"י את ייתור המילה "לעיניהם"?